

Dal panirân ed Cúccoli

Al cínno ch'bvèva l inciòster...

L èra quèsi un'istituziàn che in tòtti ãl clàs dãli elementèr an manchèva mâi. L èra cal cínno che dala prèmma ala quènta an mudèva mâi al grinbalân, che ala fèn al dvintèva una spèzie ed *minigonna* da mâsti. Al gulàtt, che in prinzéppi l èra bianc, al finèva pò par mèttir insàmm un vèg culàur bartén, con al fiucàtt ràss ch'al s ardušèva a dvintèr una sòrta ed curdunzén spluchè. Dala prèmma ala quènta ai psèva capitèr ed pasèr da una sezian a cl'ètra, pr al fât ch'i al bucèven almànc una ciòpa ed vòlt e acsé l andèva a finìr che quèsi tòtt i amìg dal sò curtìl - qui pió cén che ló - chi prèmma e chi dàpp i finèven pr èser tòtt di sù cunpâgn ed clàs... L èra anc un gran biasadâur ed canàtt: séppa mò ch'ãl fòssen ed plâstica o ed laggn, ló al li ardušèva a di muncón biasughè. Pr an dîr pò di sù pnén, che dîr ch'i èren spuntè l é pòc, parché ló al tgnèva ãl canàtt strumnè par la cartèla, sãnza inciónni proteziàn, insàmm ai quadèren e al susidièri, al lîber ch'al cuntgnèva *tutto lo scibile umano* di cínno dãli elementèr.

Gióssta: la cartèla! In realtè l'èra una spèzie ed valisèrina *ventiquattrore* ed cartân presè e dÛr cme l azâr, con i spìguel rinfurzè e una zèngia ala tracòla. Mo sta cartèla l'èra prèmma d ónna un'èrma inpròpria che, adruvè cme una fiânnda *modello Davide e Golia*, la psèva fèr di dãn brîsa da pòc a chi cínno ch'i avèssen avó la dsdètta ed sbãtri cãnter al zócc.

Con l inciòster l avèva un rapòrt tòtt particulèr, pòst che par ló cal léccuid naigher ch'al vgnèva fòra dala fiascatta che la bidèla la vudèva int i calamèr l avèva "anc" da sarvìr par scrìver. A dégg quasst parché invèzi ló al le druvèva sãuratótt pr inpastrucères ãl dîda, par smaciarlèr i fazulètt da nès, al gulàtt bianc e al mustâz: pr avoir sãnper cla barùsla naigra intãuren ala bãcca e anc só pr al nès, mé a sãn cunvènt che par ló l inciòster l avèss un'atrziàn particulèr.

In cunpãns l èra refratèri ala miscelè ed cafà e lâtt che vèrs mèza matèina la bidèla la purtèva in clàs, una "speziali-

tè" risarvè a chi cínno ch'i andèven al *doposcuola* e che spass invèzi che lâur a la bvèven nuèter, che a mezdé andèven a cà. Cal cafà e lâtt - mo di bãn tréssst e che fòrsi al cuntgnèva anc una pûrga - ai nûster ûc' al rapresentèva quèsi un prèmi par quì dal *doposcuola*, che ed sòlit i èren fiù ed famai un pòc in dificolttè: l èra insàmma una spèzie ed cuntrât ch'a fèven stra d nó...

Mo guèrda té in dóvv a sãn andè a finìr pinsànd al cínno con la barùsla, che int la mî clàs l èra... sé, pròpi lulé, ch'l à fât carîra in banca...

Al fiascàtt dl inciòster, la cartèla, la miscelè ed cafà e lâtt con la pûrga: tòtta ròba ch'l'é andè a finìr anca lî int al panirân ed Cúccoli.

Adíó Sergov

Al s n é andè dàpp avoir sufèrt pr un mais e pâsa, parché Sèrgio l èra cal sgnâuri anziàn ch'l à lasè una ganba sãtta a un àutobus in Andrea Costa: con ló ai é vgnó a manchèr l ùltum di trî fradî Govoni. Chi èter i èren Dante e Bèrto, "i dÛ falegnâm", ch'i cunsiderèven Sèrgio l inteletuèl ed famajja, con gióssta rasãn parché ló l é stè quall di trî ch'l andè un pòc a scòla, prèmma ed dvintèr un finèssum artéssta dl'intarsiadûra, l'èrt ed dpènnzer con al laggn. Adruvând dl'inplizadûra ed tant culûr naturèl, Sergov (al sò nómm d èrt) l à realizè int la sò vétta di chèp d òvra dedichè sãuratótt ala sò Bulaggna, ritràta con una prezisiàn incredèbbil, prèda só prèda. Tòtti cãl vòlt ch'a sãn andè a catèrel int al sò *atelier* mé a sãn vanzè incantè dnanz a chi quèder meravigliûs, a chi vès ed fiûr... ed laggn. Al sò pió gran desidèri l é sãnper stè quall ed psair vãdder i sù cheplavûr sistemè int un'espuziàn permanãnta qué a Bulaggna, mo fòra che di aprezamènt e dãli inprumèss, Sèrgio al n é mai arivè d àura ed realizèr al sò insónni. E adès? Duv andarèni a finìr i sù quèder? Fòrsi in Germãgna, in dóvv i dimustrènn d èser dimónndi interesè ala sò èrt. O fòrsi i sran dspèrs in gir pr al mãnn d Bulaggna ancãura una vòlta l'arà pèrs una pèrt dla sò stòria.

Fòrsi a sãn anc in tänp.

La Bolognesità

Só ste fât am pèr d avoir bèle détt quèl pr al pasè e scusèm bãn dimónndi: mo che dÛ sunãi con sta fazannda dla *Bolognesità*! Am é d avìs ch'la séppa adruvè par d zà e par d là da tròpa zãnt ch'i n san gnanc cus'la s séppa, ch'i s in sarvèssen sãul par fèr i sù intarès. Siché dãnca, quand as sént a tirèr in bãl sta bandatta *Bolognesità*, a mé la m pèr tòtta una tumlè, un fènta e stièvo.

D'in duv tacaggna? Tacãn da Balanzãn che, guèrda té, l é l'ónnica mãscra dla cumèdia dl'èrt ch'la n dscãrr quèsi brîsa int al sò dialàtt. Fèi mò chès: al bacãja adruvând un pò d itagliàn strafugnè, un pò d latén inmacarunè, e quand al dîs quèl in dialàtt al i azónta ed pâca la traduziàn. Fòrsi parché, fèn da quand al nasé, al savèva che dimónndi bulgnîs i n al capèven brîsa? Zèrt che Arlechén al bacãja in veneziàn, Puricinèla in napoletàn, tòtti ãl mãscher int i sù dialètt, mo Balanzãn nã. E pò, int la nòstra stòria, chi à guarnè Bulaggna an à mãi cgnusó al dialàtt fòra che Lanbartén, Zanèrdi e Dãzza. A pãns a tòtt i cardinèl Leghè spedé qué dal pèpa. Pò ai profesûr dl'universitè, masmamãnt vgnó d'ed fòra. E anc a di artéssta cunpãgna Carracci e Guido Reni che i dipinzèven int na manîra nèda fòra ví, armistiãnd tant stîl ed dimónndi regiãn dl'Itãglia e fagãnd una pitûra nòva ch'la fó aprezè a Lãndra, Mãssca, Parígi. Pò i i ciamènn i *grandi bolognesi* sãul dàpp ch'i fònn cgnusó.

E ed ste pâs, andãnd a sfrucèr int al nòster pasè, a prènn andèr d lóng dimónndi.

Acsé am vén da dmandèr: *Mo alãura, cus'èla sta bandatta Bolognesità? In duv stèla ed cà?* I é quelcdón, pr esãnpi, ch'am pòl dîr *La Bolognesità l'é cunpòsta da...* e ví con di quì concrèt? Fòrsi al dialàtt? Mo tòtti ãl zitè e i pajîs i an al sò. Fòrsi al nòster bãn magnèr?

Anc qué a sãn ala pèra: tòtt i l an bunèssum (s'l é fât bãn). Am vén in amãnt Riccardo Bacchelli che, quand i i dmandènn la caraterèsttica di bulgnîs, al déss *Al carãter pió bulgnais*

di bulgnîs l é ch'ai và bân l'armisdanza ed tant sugèt ed tòtt al mând, e i câten la manîra ed canpèr pulîd sânz pistères i pî ón con cl èter. Mo sócc'mel, i gîv Giógglia? A m arcòrd, dàpp ala guèra, quí dla bàsa ch'i vgnèven qué par lavurèr int àl nòstri fàbric e i èren ciamè "maruchén". Dàpp a pôc tânp, lâur e i sù fiù, i èren cunsidrè còmm s'i fòssen nèd qué. I dîsen che in Lunbardî e in Piemânt i i èven méss pió tânp. E i studént ch'i vénen da tòtti àl band e pò i n van pió ví? A pâns anc a John, un inglais ch'l à dezîs ed dlîzer Bulåggnâ par stèri con la famajja e al vén a scòla ed dialàtt ai Alemân. Ecco, par mé, John l é un bulgnais cme quí nèd int àl Lâm. Al dscàrr mèl al dialàtt? Però al le vòl inparèr, al le scrîv pulîd e, quall ch'è pió inpurânt, l é inamurè ed sta zitè.

Adès am vén un dóbbi: ai é chès che la vaira *Bolognesità* la séppa qualla... d an avoir brîsa una *Bolognesità*. O sinchenâ che la *Bolognesità* stièta cme ôr dal dsdòt t la cât int al voluntarièt, int al gudiòl ed stèr insàmm còmm suzèd in tanti asociazian bulgnaisi, in cla vójja ed fèr quel d óttîl par la zitè (ch'al vòl pò dîr anc par sé stéss), int l avoir la pazénzia e l'ustinaziàn par savair méttres d acòrd con tòtt. Stà mò da vadder che, fòrsi, a cla dmanda as prèv arspånnder acsé: La *Bolognesità* pió bèla l'è qualla dal bân che, cavè i delincuènt, i bulgnîs i vòlen a tòtt chi èter. E che tòtt chi èter i vòlen a Bulåggnâ e ai bulgnîs. A sân quèsi cunvént. Se pò a m fòss sbagliè, pardunèm e... pîz par mé.

la Taraghègna

Viâz in Pulògna

Socuànt ân fa am vgné una gran vójja d andèr a visitèr Auschwitz, cme s'al fòss un pelegriñâg', anc se inción dla mî famajja l à subè persecuziàn durànt al períod dal nazifasîsum. A savèva pôc dla Pulògna, nonostànt che par trî ân mî sòzra l'avèss avó dâl badanti pulâchi, e a fòss stè mé a tgnîr i cuntât con lâur, zarcànd d insgnèri un pôc d itagliàn, mo sânz mâi andèr a fânnd int la cgnusânza dla sò realtè. A mé an um piès brîsa d èser feccanès e àl mî dmand àl s limitèven ala famajja, al fotografî di ragazû e a pôc èter...

Acsé a sân partè pr al viâz in Pulò-

gna con in tèsta una móccia ed pregiudèzzi (la misèria, la devoziàn ala Madòna, al mît dal pèpa pulâc, ecz.). Tòtt puntualmânt cunfarmè: ai ò véssst a arèr la tèra col piâ tirè da un cavâl; ai ò véssst, acuacè drî a una superstrè, dezénni ed dòn con di panirén pén ed fónnz da vànnder; ai ò véssst, ai quénng' d agâsst, dé dla Madòna, la zânt fèn fòra dal cîs, inznucè par tèra; ai ò véssst a Cracòvia, mo anc in dàli ètri zitè, la devoziàn pr al sò pèpa. E a mé, ch'a n sân brîsa credânta, am èra d avîs che cla devoziàn la fòss pió stièta e prufânnda che qualla ch'as vadd in Itâglia. Pò, la delusiàn.

La visîta al santuèri ed Czestochòva la m avèva lasè indiferânta, a pèrt la senpatî dla sòra spagnòla ch'la s avèva fât da guîda, parché l'èra scuèsi finalizè a purtèr al gròpp int al negòzi di arcurdén, par pasèr pò int la sagrestî in dóvv al frè ed tûren (ón di zântzincuenta dal cunvânt!) l arèv bandàtt, con un granadèl ed mallga par ciapèr dapartòtt, la ròba cunprè. Mo al mâsum l é stè fòra: in st mântèr ch'a s salutèven ai é pasè un'ètra sòra pió vècia, e Suor Terešîta la l'â presentè cme una gran amîga dal pèpa Woytila, e gran balarénna! E defâti la sòra l'â sóbbit tirè fòra un pacàtt ed fotografi ed lî insàmm al pèpa, e pò la s à invidè a cantèr una canzunatta, che lî l'arèv balè. Pòst che tòtt i stevèn zétt, l'â tachè a scantarlèr un "*trallalà*" piotòst scuàlid e, tgnand al stanlân col man, la s é méssa a balèr saltànd in zà e in là. Csa dîr? Un'aspirânta velénna, fotografè col dív dal mumânt, la srèv stè pió dignitàusa!

Mo ai é stè un quel ch'l é andè ed là da ògni aspetatîva, e l é stè, a Auschwitz, pasèr sàtta a cal rastèl ed fèr con la scrètta *Arbeit macht frei*, anc se a l avèven véssst in tant documentèri o fillm. Ai èren dâl zintunèra ed visitadûr (a n vói brîsa dîr "turéssta"), e par quasst la visîta a ògni *blòc* la s fèva in fila par ón, una fila ch'l'andèva dântèr e ónna ch'la vgnèva fòra, pasànd pian pian dnanz al stanzi sânz farmères, dagànd anc de pió l'idè dal pelegriñâg'. Àl fâz ed quí ch'i vgnèven fòra àl dscurèven de pió ed méll paròl. Dântèr al Canp bisåggnâ smurzèr al telefonén, an s pòl brîsa fumèr o magnèr, e a pòs dîr d avoir véssst sâul serietè e rispèt, a pèrt i

fisè dla fòto arcòrd, bòn ed fères fotografèr dnanz al *mûr dla môrt*, ai fûren crematòri o al vedrènni coi cavî, o i ucèl, o àl schèrp di internè. Un'úrna con dântèr dla zànder còlta int al Canp l'è al monumânt funerèri par quí che lé i én mûrt. Atais, una scarpérina da ragazòl.

Dàpp al Canp Auschwitz "Ón" avân visitèr Auschwitz "Dû" (Birkenau), in dóvv an i é brîsa dâl costruziàn ed prèda, mo dâl barâc ed lagg, pôchi anc in pî, dàli ex stâl par 52 cavâl, ch'i an *uspitè*, scadagnónna, pió ed méll parsân. Qué al quel ch'al culpèss de pió l é la grandazza dal sît: fil spinè a pèrdita d òc', col rutâi ch'al van dântèr pasànd sàtta al vultân dl ingrès, e àl s pèrden in fânnd al Canp.

Ala fèn avân visitèr Varsâvia, con int i ûc' àl sèn ed dû fillm beléssum: *Schindler's list* e *Il pianista*. Purtròp però al nuvanta dal zânt dla zitè l é adèsa un bâsta ch'séppa ed gratazil e palâz d inprânta soviètica. Mo quand as và só, ala Zitè Vècia, ècco al mirâcuel: i pulâc i an ricostruè al zântèr antîg dla sò capitèl prezîs a cum l'èra, cujànd prèda par prèda int al mèr ed mazèri ch'l'èra la zitè ala fèn dla guèra. Acsé as pòl vanzèr incantè dal fazè culurè ch'al zircànnden, cme una sèna ed teâter, la Piâza dal Marchè. Zèrt che i cafâ, àl birarî, i anticuèri, àl butaig d *ambra*, incòsa s é svilupè a misûra ed turéssta, sânpèr pió fèss e esigènt, mo l'âria ch'as respîra l'è stièta, chèlda, ed qualli ch'al fan vlair bân a una zitè, a un pajais.

Da cal viâz, cme sânpèr tròp cûrt, a sân turnè cuntânta. L é stè un umâg' al dòn che, luntèni dala famajja, int un pajais furastîr, àl s an ajutè a pasèr di ân difèzzil. E ai tant che, in tèra ed Pulògna, i an padé, lutè, i én mûrt, anc se ai dé d incû al pèr che l'umanitè la n èva inparè gnînta dala sò stòria.

la Nòccia d Bastèl

Una sîra ala Crâus dal Biâc

Al cafâ di Trî Scalén l'èra drî dal marchè d Ûgo Bâsi. Al i é anc, mo adès l à mudè al nómm, dvintànd un sît pió rafinè, ed quí ch'i fan *tendenza*, cum as dîs. Cla vòlta l'èra un sît frecuentè dai zugadûr dal Bulaggnâ, che lé i magnèven e i s acatèven par zughèr a chèrt o a bigliardén. Mé, invèzi, cinàtt d ónng' ân, ai èra in prémma mèdia ala Gandino, lé vsén in

via Maggia e acsé, quand a vgnèven föra da scòla, prémma ed tór al tranvái a andèven a inpatachèr al nès incàntr ala vedrénna di Trî Scalén par slumèr i nûster begnamén. Cesarinò Zarvlè, Giorcelli, Pilmark e ló, Gîno Pivatèl, ch' l' èra al mî preferé.

Mî pèder, da zâuven zugadâur diletânt int la scuèdra dal Bûdri, l' èra un apasiunè dal fúddbol e in particulèr gran tifâus dal Bulaggna. L' èra anc un maresiâl ed sanità in sarvézzi al' Abadî e acsé un bèl dé al s' truvé dnanz un suldadén con una fâza cgnusó. Mî pèder al le guardé zarcànd ed capîr chi psèva èser cla rêcluta che a un zêrt pònt, stóff d' èser esaminè cme un fenòmen, ai déss :

- *Maresciallo, sono Pivatelli!*

- *Ecco! Am parèva bân!* – l' arspundé dândes una pâca in frânt.

Socuânt dé dâpp l' arivé a cà con una bèla fòto autografè ed Gîno Pivatèl e sóbbit am la dé a mé, ch' a la mustré a tòtt i mî amîg, urgugliâus ed cal tesòr preziaûs.

A st' pònt che qué avî da stèr a savair che ed banda dala cîsa dla Crâus dal Biâc, int un lochèl ch' al fâ pèrt *delle opere parrocchiali*, ògni dâu stmèn as ardûs una trinténna d' amîg - una bôna pèrt i én dutûr - tòtt apasiunè ed fúddbol. Naturamânt i n' én brîsa lé sâul par fèr dâl ciâcher mo anc e sâuratótt par magnèr e bævver e anc bân e al cûg l' é... Gîno Pivatèl! Figurèv cum a vanzé mé quand i m' invidènn a zanna, naturalmânt con l' inpâgn ed tirèrum drî la chitâra. Cla sîra ai èra anc Elio Evangelisti, colabratâur dal nòster giornalén, ch' l' à lèt socuânt pîz in dialàtt dândum al cambi a mé. Ai èra anc Franco Colomba e, naturalmânt, Pivatèl. Quand a sân arivé, l' èra inpgnè a fèr da magnèr e mé, a v' garantéss, a i dé la man piotòst emozionè.

Dâpp zanna - una zanna bunéssima - a m' sânn méss a sèder ed banda da ló e a i ò spieghè la partîda dla fotografî e d' mî pèder al' Abadî. Insâmma: dâpp a zinquantaquâtr ân ai ò psó fèr dâu ciâcher con al mî canpiân, dscruvând acsé che anca ló l' èra amîg ed Quinto Ferèri, ch' al tgnèva anca ló par Coppi (anc s' al s' ciâma Gîno).

Turnând a cla fotografî, a m' arcòrd ch' a l' inpataché con la còla midénna in vatta a un cartunzén, che pò a inciudé atâc al mûr sâura al tavlén in

dóvv che mé a fèva i cónpit: ògni vòlta che un quèlc amîg o un cunpâgn ed scòla al vgnèva in cà, mé ai mustréva con argó i al mî tesòr preziaûs...

Ai dé d' incû a m' agríva sâul un fât: da ân e anòrum a n' sânn pió bân ed catèrta cla fotografî, qualla con la dèdica e la firma ed cal sgnâuri ch' l' armisdèva la pâsta ala Crâus dal Biâc.

Quî ch' i én stè a Bulaggna Quall ch' ai piàsèva i limón

Un èter gran viazadâur al fó Žvân Volfango Goethe, al famâus leterè tudassc. Inamurè dal nòster pajais, prémma ed vgnîr in Itâglia l' avèva scrètt un rumânz in dóvv al parsunâg' d' una fangénna, ciamè Mignón, la gèva una poesî avanzè tante famâusa, ch' l' é stè anc méssa in bulgnais dal architatt Franco Bergunzân int al sît ed Dagnèl Vitèli e d' Bertén d' Sèra, ch' la tâca con sti vèrs: “*Al cgnósset té cal sît, dóvv ai nâs i limón - e d' ôr i én âl mlarânz, e i zîder acsé bôn?*”. E al fó pròpi par la gran vójjia ed cgnósser ste straurdinèri pajais che ai 4 ed setâmmber dal 1876 al salté só in caròza da ca sò purtândes sîg, par la gran fûria, sâul una valisérina e socuânti caparèl. Fòrsi al pinsèva ed fèr un viazatt da pôc, e invèzi al sté in Itâglia la blazza ed quèsi trî ân! Travarsè âl muntâgn, pasè drî al lèg ed Ghèrda, dâpp avair véssst Verâinna e èsres farmè un bèl pzulén a Venèzia, al pighé pò zâ vèrs Frèra e al' èlba dla maténna di 20 d' utâbber l' arivé a Bulaggna. Al n' avé gnanc al tânp ed tirèr al fiè che ai arivé adòs cme un falcàtt un cicerân da piâza; savó che al furastîr al vlèva farmères pôc in zitè, ai fé fèr una gran vulè stramèz a un mócc ed palâz, cîs, quèder e stâtuv, sânzâ lasèri al tânp ed scarabucèr una brîsila d' apònt in vatta al sò tacuén. Ala fén ed tótta cla spanzè d' èrt, al s' arcurdèva arîsg dal quèder ed Rafèl, la *Santa Zezèggli*, che alâura l' èra int la cîsa ed San Žvân in Mânt.

Quand l' arivé d' âura ed sgavagnèrsla da cl' azidânt d' un cicerân, par svaghères un pôc l' andé a fèr un girtén da par sé. Int al gran librân ch' al scrivé, quand al turné a cà, ciamè *Viâz in Itâglia*, as i pôl lèzer socuanti curiâusi impresiân só la nòstra zitè.

“*Che bèl spetâcuel, a vâdder tótta cla zânt ch' i pôlen andèr avanti e indrî sâtta i pôrdg, al ripèr dala pióva e dal sâul, stèr a sgugiulères, a fèr dâl spais, a ciacarèr insâmm... La Târr Mâzza l' é un quèl ch' al fâ scurézz... i an fât a pòsta a tirèrta só tótta acsé pighè... ste gran famai dla zitè âl garegèven a costruîr dâl târr, mo âli èren tótti drétti... sâul quassta i an vló fèrta con una gran píga, i arân pinsè che la zânt, stóff dâl târr drétti, i srèn sóbbit vgnó a vâdder cla stórta! Però, d' in vatta ala Târr Lóngâ, che bèla vésssta... as pôl sbarlucèr âl culén ed Pèdva e anc pió in là... anc s' ai é un pô ed nabbia, fén al muntâgn dla Sguézza... e da cl' ètra pèrt, quand ai é al sâul, as pôl vâdder arlûser al mèr Adriatic...*”

Al dé dâpp l' andé a fèr un gîr a cavâl só par Padèren. Òmen pèn d' intarès, ai piàsèva anc ed studièr i minerèl, e in cal sît al s' arapè só par di sfundarión pr andèr a zarchèr la famâusa “prèda bulgnaisa”, qualla ch' l' arlûs anc ed nòt. Al turné indrî con âl bisâc pèrini ed cal minerèl armistiè ala tèra craida: un bèl pais da purtèr, mo l' èra cuntânt ed tòrel sîg par studièrel pò a bèl èsi quand al fòss turné a cà.

Mo pasè al sburziglén par cäl prèd, ai véns adòs al pinsîr dla Mignón: una gran vójjia ed limón e d' mlarânz. Sicómm che a Bulaggna chi âlber che lé i n' i èren brîsa, tòtt al pió a se psèva catèr di âlber ed rusticàn e d' mail gdâgn, Goethe al scapé vî par tirèr d' lóng al sò viâz in Itâglia, e la sîra dâpp l' èra bèle a Lujân!

Silvano Rocca

I sunadûr d' una vòlta

L' um pèr air, mo ai é bèle pasè vént ân da cal dâpp-mezdé int l' ex ustarî ed Guído Fasòl, in *Carlo Zúchi*. L' èra un martedé cal 15 ed znèr dal 1991, e dû dé dâpp ai srèv scupiè la prémma guèra dal Gàulf. Cme tòtt i martedè chi ragâz i arivèven con i sù strumént, i s' mitèven a sèder intâuren ala tèvla tudassca in dóvv ai èra sânpèr dla bra zadèla e socuanti butèlli da sturacèr. Al chèp arcgnusó l' èra Elvino Diolaiti,

sunadàur ed mandulén, l'ònnic ch'al cgnusèva la mùsica e quall ch'al gèva ló l'èra vangèli. Ai secònd mandulén ai èra Frèdo Luppi e Mário Fiurén, un pustén in pensian ch'l'avèva anc una bèla vâus da turen; Guïdo Fasòl l'èra bravèssum con la mandòla, e Gianétto Muzzi al sunèva la chitâra bulgnaisa, una *Mozzani* a zènc còrd pió i trî bäs par d'fòra, una chitâra cunplichè da sunèr sàuratótt pr al fât ch'l'è i pirù par tirèr àl còrd ch'i èn di cavècc' ed laggn ch'i n stan mài firum; a sunèr al bäs ai èra Gustén Cesèri, al marzarén dal Bàurg Panighèl, e al sò strumänt l'èra l'ònnica diavlarì elètrica dal grópp. Däl vòlt ai arivèva anc Spärtaco Liparén, che con la sò mandòla al fèva al "secànd" a Guïdo Fasòl.

Cal 15 ed znèr a m'èra tirè drì socuànt micròfen e un registradàur, tóttà ròba ala bôna che però la sarvé par registrèr àl sàu sunè che, dâpp a di ân, àli èn dvintè l'acunpagnamänt musichèl fèss däl nòstri cumèdi. Quand ascàult clà registraziàn, a v'garantèss ch'am vén la ganòsa, parché fra una sunè e cl'ètra ai ò lasè anc àl vâus d'Elvino, Mário, Frèdo, Guïdo, Spärtaco, Gianétto e Gustén, i ùltum raprèsentànt d'una Bulaggna ch'la n'esèssit pió, in dòvv *fra le classi operaie* ai nasèva di sunadùr ed gran râza.

Al *Quartetto Zuffa* o anc *Quartetto Mandolinistico Bolognese*

Cla foto che qué am la regalé con tant ed dèdica Spärtaco Liparén (al secànd a man drètta con la mandòla) e la fó fâta int al stùdi dal cavalìr Casadio, in Ùgo Bâsi al nôv. Ste cunplès al s'ciamèva *Quartetto Zuffa* e tótt quant i sunèven con di strumènt *Mozzani*. Vlìv savair i nómm di suna-

dùr ritrât int la fotografì? Dànca: al prèmm a man stanca l'è a "titolèr" dl'urchèstra, Carlo Zuffa, mandulinèsta, ch'al dé al nómm al grópp, che dâpp a dal tänp al dvintè al *Quartetto Mandolinistico Bolognese*. A Zóffa i avèven pugè anc al scutmâi ed *l'uomo mosca* parché quand l'èra pió zäuvèn e dimónndi pió mègher l'avè la bèla idè d'arapèrs só par la murâja dla târr di Àsni... fén in zémma. Naturalmânt, quand al turnè zâ, a aspèrel ai èra i pulismàn ch'i i apugènn una bèla mülta. A sunèr la chitâra ai èra Pippo, ciamè anc "Pipatta", un chitarèr bravèssum con la sò Mozèni, prezîsa a qualla ch'l'adruvèva Giannetto, un strumänt che quand l'èra in man a un sunadàur ed chi bòn (quì ch'i i adruvèven anc àl trai còrd par d'fòra) l'avèva una vâus ch'la parèva qualla d'un zìrunzàn. Al secànd da man drètta l'è Spartaco Liparén, "al funtanìr", sunadàur ed mandòla e anc ed mandulunzèl, (ch'l'è un pòc pió grand). Sänper a man drètta al prèmm l'è Lòris, ch'i al ciamèven "quall ch'l'è studiè", par vî dal fât ch'al fèva l'inpiegghè ala *Danzas Trasporti*. Int la fòto l'è in man un mandulén mò Žvanén Cavariàn, al nòster Pscadurätt, (ch'al m'è furné stäl nutèzzi) al dîs acsè che al sò strumänt l'èra la mandòla.

Sänper Žvanén al dîs che ste quartàtt al sunèva anc int al *Complesso a Plettro Bolognese* (zìrca quaranta elemènt) che däl vòlt al vgnèva inserè int l'urgànica dl'urchèstra dal comunèl quand ai n'èra ed bisàggn int una quèlca òvra. Par ste "sarvézzi" i avèven utgnó a grètis un lochèl par fèr àl pròv, avсэн al teàter e con l'ingrès int al Guàst.

Una curiosità: int al *Don Giovanni* ed Mozart ai è la famàusa inserenèta (*Deh, vieni alla finestra...*), ch'l'è cunpagnè da un mandulén piazzè in mèz al'urchèstra, in st'mänter che in sèna ai è cal birichén ed dân Žvân ch'al canta e al fà fènta ed sunèr. Dimónndi mandulinèsta bulgnìs, che magâra in cgnusèven brîsa àl nòt e manc che manc i avèven fât al Cunservatòri, i vgnèven ingagè par sta nezesità e i s'fèven unàur anc in mèz a tótt chi profesorón (che però, dâpp finè ed sunèr, i andèven tótt insämm a fèr tuglièna al'ustarì...). Prezîs a nó...

F. C. e Žvanén Cavariàn

La siànza di nùster vîc'

Galänga (*Galega officinalis*) - capraggine, ruta capraria - erba foraggifera e da sovescio, spontanea in alcuni luoghi, già usata in farmacia e vantata per molte virtù, ma ora dimenticata - salvo che i montanari ne adoprano la polvere della radice per curare il male de' denti.

Giavân (*Panicum Crusgalli*) - Panico selvatico, giavone in gran parte d'Italia, erba infesta delle risaie detta anche *panigástrel*.

Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell'uso e nella tradizione popolare bolognese*.

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pânt dla Biännda nómmèr 103

Mais d'avréll dal 2011

Diretâur iresponsâbil e limusnîr:

Fausto Carpani

Dsèggn uriginèl:

Lupàmmbol (Wolfgang)

Umberto Sgarzi

Matitâza (Giorgio Serra)

Coretâur di sbâli: **Bertén Sèra**

Strulgân eletrònica: **Àmos Lèli**

Abunamènt par pòsta: almànc 20 € al ân.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Via Emilia Ponente 21

40133 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585

fausto.carpani@alice.it

Tótt i scrètt in dòvv an i è brîsa indiche l'autâur i èn ed Fausto Carpani.

Al dizionèri ed riferimänt par cäl paròl ch'ali èn difèzzil da capìr l'è quasst:

Lepri - Vitali

Dizionèri

BULGNAIS - ITAGLIÀN

ITAGLIÀN - BULGNAIS

Pendragon, 2009

I sît bulgnìs i èn quissti:

www.pontedellabionda.org

www.clubdiapason.org

www.lafamigliabolognese.it

www.bulgnais.com

www.marcopoli.it

I programmi di
- Carpani e i sù amìg -
- La Compagnia del Ponte della Bionda -

MARZO	
Venerdì 25, ore 21	Presso il Teatro “La Venere” di Savignano sul Panaro (Mo): “Carpani e i sù amìg” . Concerto per il Sindacato Pensionati.
Giovedì 31, ore 16,30	Alla Famajja Bulgnaiša (via Barberia 11), pomeriggio dialettale con i poeti petroniani, condotto da Mirella Musiani e con la partecipazione di Fausto Carpani .
APRILE	
Venerdì 1, ore 21	Teatro Testoni di Casalecchio di Reno: il Gruppo Teatro D.L.F. Bologna “As fà quall ch’a s pôl” presenta “Mé a sò incôsa” commedia in tre atti in dialetto bolognese di Cesarina Tugnoli. L’incasso della serata verrà devoluto alla Unione Nazionale Italiana Volontari Pro Ciechi – UNIVOC. Per informazioni 051-578821 o 051-334967.
Giovedì 21, ore 21	Teatro Testoni di Casalecchio: GIORGIO COMASCHI in “Commendator Paradiso” , da un testo di Gianfranco Civolani sulla figura di Renato Dall’Ara . Spettacolo di beneficenza.
Giovedì 28, ore 16,30	Alla Famajja Bulgnaiša (via Barberia 11), pomeriggio dialettale con i poeti petroniani, condotto da Mirella Musiani e con la partecipazione di Fausto Carpani e Sisén .